

Nr 119.

Av herr Nilson, Karl August, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 5, § 8 mom. 4 och § 9 mom. 2 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor den 9 juni 1911.

I propositionen nr 114 har Kungl. Maj:t föreslagit dels återinförande av viss tullfri gränshandel söder om Mitandersfors i Värmland, dels ock en betydlig utvidgning ifråga om de nu gällande bestämmelserna för denna handel norr om denna plats. Med anledning härav får jag anföra följande:

Vad man först och främst bör ha klarhet i vid dryftning av detta spörsmål är vad som åsyftas med viss tullfri gränshandel, den s. k. »lilla gränshandeln». Meningen med en sådan handel måste väl praktiskt sett endast vara att bereda befolkningen i gränstrakter med dåliga kommunikationer möjligheter att utan tyngande tullavgifter få köpa sina livsfrödnader å närmaste handelsplats, oavsett vid vilken sida om gränsen denna är belägen. Detta vidröres f. ö. även av dåvarande departementschefen, då frågan angående viss utökning av den tullfria gränshandeln norr om Mitandersfors året 1912 var under behandling.

Jag vill i det följande först hålla mig till förslaget angående gränshandelns återinförande söder om Mitandersfors.

I stort sett innebär detta förslag en återgång till de bestämmelser, som tillämpades från mellanrikslagens upphävande ända fram till unionsbrottet. Anmärkningsvärt är emellertid, att man ansett det lämpligt att gå utöver 1905 års bestämmelser i ett par viktiga fall. Då sagda år vävnader endast

tingo tullfritt införas till en högsta kvantitet av 15 meter och ett maximivärde av 25 kronor, innebär det nu föreliggande förslaget en maximisumma av 75 kronor. Andra varor (än de särskilt uppräknade) fingo 1905 införas till ett högstvärde av 20 kronor, ett belopp som i föreliggande förslag höjts till 60 kronor. Häremot bör dessutom ställas det redan godkända norska förslaget, som för vävnader visa siffrorna 15 m. dock ej över ett värde av 50 kr. och för gruppen »andra varor» visar maximisiffran 40 kr.

Föreligger nu verkligen behov att återinföra tullfri gränshandel med hänsyn till möjligheterna för gränsbefolkningen att köpa sina livsmedel å närmast belägna handelsplats?

I och med den tullfria gränshandelns upphörande söder om Mitandersfors år 1906 blev det naturligtvis ett livsvillkor för befolkningen i dessa gränstrakter att få sitt landsvägsnät förbättrat. Så har ock skett i stor utsträckning. Som exempel kan nämnas, att på de senaste åren i Vette härad i Bohuslän nybyggts en väg till Krokstrand samt ny- och ombyggts vägar till Hälle och Svinesund. Automobilförbindelser äro dessutom planerade. Även i Dalslands och Värmlands gränstrakter ha kommunikationerna efter 1906 förbättrats avsevärt, dels genom förbättringar och utökningar ifråga om landsvägsnätet, dels genom anläggandet av Dalslands och Lelångensbanorna och slutligen även genom förbättrade sjökommunikationer, ex. regelbunden ångbåtstrafik Töcksfors—Dals-Ed. Vid ett mera ingående studium av de vanliga, allmänt tillgängliga kartorna måste man konstatera, att kommunikationerna i gränstrakterna söder om Mitandersfors numera torde få anses ganska väl utvecklade och detta alldeles särskilt vad beträffar den svenska sidan, och att alltså ur denna synpunkt inte föreligger något behov för Sverige av dylik tullfri gränshandels återinförande. Jag vill påpeka, att uttalanden i samma riktning föreligga från länsstyrelserna i Göteborg och Vänersborg ävensom från handelskammaren i Karlstad. Länsstyrelsen i Göteborg yttrar, att kommunikationsförhållandena å den svenska sidan onekligen tidigare varit otillfredsställande, men härutinnan hade dock under senare tiden inträtt en förbättring, något som jämväl måste anses vara av stor betydelse vid bedömande av behovet av lättnader i gränstrafiken, samt, vid ett annat tillfälle, att bestämt behov ifråga om jämkning av nu gällande bestämmelser inte torde kunna sägas föreligga. Landsfiskalerna i Dals-Ed och Lelångens distrikt ha i sina uttalanden till länsstyrelsen i Vänersborg visat sig vara av den åsikten, att de anse de ifrågasatta lättnaderna i bestämmelserna för gränshandeln med hänsyn till de förbättringar i kommunikationsförhållandena, som under senare tiden införts, icke äro av behovet

påkallade. Länsstyrelsen själv har i saken anfört, att den omedelbara ekonomiska betydelsen av en tullfri gränshandel minskas alltjämt i samma mån som kommunikationerna mellan gränstrakterna och produktions- och avsättningsorterna förbättras. Handelskammaren i Karlstad, vars distrikt omfattar just Värmland, Dalsland och Bohuslän, och som för den skull torde kunna få anses vara ganska väl insatt i dessa förhållanden, har för sin del kommit till samma resultat, nämligen, att ur denna synpunkt inte föreligger något behov av ett återinförande av gränshandeln i de trakter det här är fråga om.

Nästa fråga är hur det ställer sig med förekomsten av handelsbodas i gränstrakterna. Efter den tullfria gränshandels upphörande år 1906 ha helt naturligt ett betydande antal handlande etablerat sig i gränstrakterna. Av en undersökning från 1920 framgår, att handlande återfinnas till ett betydande antal och överallt, där något behov kan anses föreligga med hänsyn till befolkningens fördelning. Särskilt anmärkningsvärt är, att en eller flera handelsbodas alltid finnas å eller i omedelbar närhet av varje plats, där något så när betydande vägar skära gränsen. För att få klarlagt bl. a. denna fråga utarbetade handelskammaren i Karlstad hösten 1920 en karta, i vilken angavs förefintliga kommunikationsleder samt befolkningens och handelsbodarnas antal och fördelning i Värmlands, Dalslands och Bohusläns gränstrakter. Originalen till denna karta översändes på sin tid till Tull- och traktatkommittén, men kommer att ställas till Bevillningsutskottets disposition. Tiden har tyvärr inte medgivit en korrigerings av kartan efter de nuvarande förhållandena. De där uppvisade fakta torde emellertid i stort sett kunna anses äga fortfarande giltighet. Då alltså fullt tillfredsställande möjligheter föreligga och under varje förhållande varken bättre eller sämre än i andra delar av Sverige, så förefinnes, enligt vad jag kan förstå, inte heller ur denna synpunkt något behov av ett återinförande av viss tullfri gränshandel söder om Mitandersfors.

I och med det att det sålunda blivit påvisat, att kommunikationerna äro tillfredsställande och att det med hänsyn till befolkningens storlek och fördelning numer finnes ett tillräckligt antal, fullt tillfredsställande fördelade handelsbodas, förefaller det mig som om man inte skulle kunna frambringa några faktiska skäl för ett återinförande av viss tullfri gränshandel söder om Mitandersfors.

Något som man naturligtvis vid bedömning av denna fråga under inga förhållanden får bortse ifrån är, vilka ekonomiska verkningar i ekonomiskt och annat avseende förslaget skulle få Sverige. Härvid bör det först erinras

att Norge, som bekant, har lägre tullsatser på en hel del livsförnödenheter, såsom vete, råg, korn, mjöl, havregryn etc. Bortsett från de tidigare och fortfarande rådande onormala valutaförhållandena, skulle givetvis följden av den tullfria gränshandelns återinförande bli, att den svenska gränsbefolkningen komme att göra sina flesta inköp i Norge. Därmed bleve ett synnerligen stort antal av de svenska gränshandlarna nog tvungna att upphöra med sin verksamhet. Man har i detta avseende även hänvisat till förhållandena före 1906, då befolkningen, t. o. m. lantbrukarna, i stor utsträckning sades ha gjort bl. a. spannmålsuppköp i Norge till skada för svensk handel och svenskt jordbruk. Enligt vad som upplysts hände det rent av, att personer särskilt voro sysselsatta med att driva dylik handel i Norge för svenska köpare. Det förefaller uppenbart, att om viss tullfri gränshandel här återinfördes dylika missförhållanden skulle åter framträda och dessutom säkerligen med ännu större skärpa nu, då kommunikationsmöjligheterna äro så avsevärt mycket bättre än före 1906 — jag vill härvidlag särskilt fästa uppmärksamheten vid automobiltransporterna, som efter 1906 vunnit en snabb och vidsträckt utveckling även i dessa trakter, men vilka man naturligtvis inte hade att räkna med före nämnda år. Länsstyrelsen i Göteborg har i en skrivelse av den 11 oktober 1920 gjort ett uttalande i denna fråga som går ut på att, enligt länsstyrelsens mening, »någon olägenhet synes å andra sidan inte kunna uppstå, om tullfrihet medges för införsel även i handelsavsikt av till siffran bestämda kvantiteter av vissa varor under de betingelser, som gälla enligt svenska bestämmelser». Länsstyrelserna i Vänersborg och Karlstad ha mig veterligt inte alls uttalat sig i denna fråga. Detta yttrande från Göteborg torde inte kunna anses vara överensstämmande med det verkliga förhållandet. Söm jag sökt visa och som även framgår av uttalanden från Handelskammaren i Karlstad, Strömstad, lokala köpmannasammanslutningar m. fl. längs gränsen, skulle tvärtom en åtgärd som den nu föreslagna bli till synnerligen betydande skada inte endast för handlarna i dessa trakter, som nog till ett betydande antal skulle bli bragta rent av till ruin, utan överhuvudtaget för utvecklingen i dessa trakter. Det torde nog med ganska stort fog kunna påstås, att en hel del samhällen i förevarande gränstrakter i väsentlig mån ha borttagandet av den fria gränshandeln att tacka för sin utveckling. Vad en återgång härutinnan till förhållandena före 1906 skulle betyda är lätt att förstå. Jag är för min del av den åsikten, att ett återinförande av den tullfria gränshandeln söder om Mitandersfors, som föreslagits i propositionen, skulle bli till synnerlig skada för betydelsefulla svenska intressen, såväl ekonomiskt som i vissa andra avseenden, och förmenar, att

detta är ett ytterst viktigt skäl för bibehållande av de nuvarande bestämmelserna.

De av mig här framförda från svensk synpunkt synnerligen viktiga förhållandena ha emellertid inte blivit föremål för någon mera ingående behandling och dryftning i propositionen. Det enda positiva uttalande, som, enligt vad jag kunnat finna, göres härutinnan, återfinnes å sidan 14 och lyder: »Ehuru gränsbefolkningens önskemål i huvudsak torde få anses gå i riktning av ökade lättnader, ha likväl framställningar i motsatt syfte icke alldeles saknats», varefter i mycket stor korthet på ungefär $\frac{1}{2}$ sida refereras framställningarna om bibehållande av gällande bestämmelser. Det bör dock erinras, att oppositionen visst inte varit så obetydlig, som detta uttalande synes giva vid handen. Tvärtom ha de närmast intresserade parterna vid åtskilliga tillfällen i mötesresolutioner och skrivelser, som i vissa fall varit byggda på synnerligen noggrann utredning, samt genom ortspressen lagt fram sina synpunkter på saken. Jag vill hänvisa till en längre skrivelse från handelskammaren i Karlstad till Tull- och traktatkommittén, samt framställningar från Arvika Köpmannaförening, Nordmarks härads minuthandlareförening, Dalslands Köpmannaförbund, Bohusläns Köpmannaförbund, Vette härads Köpmannaförening och stadsfullmäktige i Strömstad.

Som huvudsakliga skäl för ett införande av lättnader i gränshandeln ha anförts, att man kunnat konstatera, att de ifrågasatta ändringarna motsvarade ett allmänt önskemål hos befolkningen på båda sidor om den ifrågavarande gränssträckan och hänsynen till de strävanden som åsyfta ett stärkande av samhörighetskänslan mellan de skandinaviska folken. Härtill bör då erinras, att de svenska konsumenterna naturligtvis inte ha något emot att få varor från Norge till väsentligt billigare pris än i Sverige med sina som nämnt i vissa fall högre tullar. Men ett dylikt yrkande kan naturligtvis inte anses befogat i förevarande fall, då, som redan påpekats, gränsbefolkningen med hänsyn till kommunikationer och handelsmöjligheter varken är bättre eller sämre ställd än landets övriga befolkning. Att man i Norge inte har något att erinra emot utan tvärtom på det livligaste önskar ett återinförande av gränshandelsbestämmelserna före 1906 för gränstrakterna söder om Mitandersfors, är ganska naturligt med hänsyn därtill, att, enligt vad jag kan finna, fördelarna nog i det stora hela torde komma att ganska odelat falla på detta land. Det bör kanske i detta sammanhang erinras, att förslaget ursprungligen härleder sig från Norge, närmare bestämt Fredrikshald. Det är naturligtvis i hög grad behjärtansvärt, att man på alla sätt söker stärka samhörighetskänslan mellan de skandinaviska folken. Men för den skull

bör man naturligtvis inte fordra, att vissa betydelsefulla svenska intressen ganska ensidigt skola bli lidande till den grad, som jag anser skulle bli fallet, om den tullfria gränshandeln före 1906 återinfördes söder om Mitandersfors.

Ehuru jag, som synes, ställer mig avvisande mot ett återinförande av tullfri gränshandel söder om Mitandersfors, vill jag dock inte underlåta att göra ett par erinringar ifråga om det framlagda förslagets detaljer. I jämförelse med bestämmelserna före 1906 innebär, som nämnts, propositionen med avseende å grupperna »vävnader» och »andra varor» en utökning med hänsyn till maximivärdena. Detta förslag torde väl närmast vara orsakat av penningvärdet i slutet på 1920 och början av 1921. På grund av de förändringar, som försiggått härutinnan sedan dess och då väl knappast någon säkerhet i dessa avseenden ännu nåtts, anser jag, att, för den händelse förslaget som sådant skulle gå igenom, någon höjning av de nämnda värdesiffrorna utöver 1906 års bestämmelser i varje fall inte bör medgivas. I detta sammanhang vill jag icke heller underlåta att påpeka, att de norska bestämmelserna, i de fall där ett visst maximivärde angivits i lagarna, d. v. s. för de tvenne just nämnda varugrupperna, äro avsevärt strängare än de svenska; ett förhållande som givetvis innebär nackdelar från svensk synpunkt.

Jag övergår nu att nämna något om den föreslagna utvidgningen ifråga om den tullfria gränshandeln norr om Mitandersfors.

Givetvis äro förhållandena här väsentligt olika än söder om denna plats, så att verkligt behov av tullfri gränshandel nog ganska allmänt kan anses föreligga med hänsyn till de dåliga kommunikationerna och den sparsamma förekomsten av handelsbodar, vilket naturligtvis i sin tur finner sin orsak i den ringa och synnerligen spridda befolkningen. Synbarligen huvudsakligast med hänsyn till penningvärdets förändringar har det föreslagits väsentliga höjningar i maximivärdena för de här förut nämnda varugrupperna »vävnader» och »andra varor», Precis detsamma kan sägas om detta förslag som om det föregående, nämligen, att en dylik förändring näppeligen bör genomföras, då numera penningvärdet åter stigit men ännu ingen fasthet ernåtts på detta område.

Då, efter vad jag sålunda sökt visa, den allsidiga, ingående och till olika intressen hänsyntagande utredning, som synes ofrånkomligt nödvändig för en så principiellt och nationellt viktig förändring av det bestående som ifrågavarande, icke föreligger;

då det uppgivna behovet av en utvidgning av den fria gränshandeln från kommunikationssynpunkt icke kan sägas vara för handen;

- då avsevärda ekonomiska svenska handelsintressen komma att genom förslaget bliva lidande;
då förslaget icke kan främja vare sig svenska statens, svenska lantbrukets eller svenska näringarnas intressen;
då förslaget däremot dels på grund av valutaförhållandena och dels med hänsyn till olikheten mellan de svenska och norska bestämmelserna ensidigt tillgodoser norska intressen;
då övervakandet av de föreslagna bestämmelserna med nödvändighet måste medföra ökade kostnader för det svenska tullverket; och
då ett bibehållande av nu gällande bestämmelser synes fullt svara mot behovet och befolkningens önskningsar,
finner jag mig böra föreslå riksdagen

att avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 114.

Stockholm den 17 mars 1922.

K. A. Nilson.

I motionens syfte instämma:

Åke Ingeström.

Knut Heyman.

Eric Hallin.

John Carlsson.

A. T. Pettersson.

Ludvig Widell.

Isak Svensson.

Albin Andersson.
